

# **SYMBOLAE EUROPAEAE**



POLITECHNIKA KOSZALIŃSKA

**SYMBOLAE EUROPAEAE**

STUDIA HUMANISTYCZNE  
POLITECHNIKI KOSZALIŃSKIEJ

nr 8

Filozofia, historia, język i literatura, nauki o polityce

KOSZALIN 2015

ISSN 1896-8945

Komitet Redakcyjny  
*Bolesław Andrzejewski (przewodniczący)*  
*Zbigniew Danielewicz*  
*Małgorzata Sikora-Gaca (sekretarz)*

Redaktor statystyczny  
*Urszula Kosowska*

Przewodniczący Uczelnianej Rady Wydawniczej  
*Mirosław Maliński*

Projekt okładki  
*Agnieszka Bil*

Skład, łamanie  
*Karolina Ziobro*

© Copyright by Wydawnictwo Uczelniane Politechniki Koszalińskiej  
Koszalin 2015

WYDAWNICTWO UCZELNIANE POLITECHNIKI KOSZALIŃSKIEJ  
75-620 Koszalin, ul. Raclawicka 15-17

---

Koszalin 2015, wyd. I, ark. wyd. ..., format B-5, nakład 100 egz.  
Druk

# Spis treści

## FILOZOFIA

### **BOLESŁAW ANDRZEJEWSKI**

*Komunikacyjne aspekty filozofii chrześcijańskiej w średniowieczu* ..... 7

### **ZBIGNIEW DANIELEWICZ**

*Leszka Kołakowskiego apologia Jezusa w kulturze Europy* ..... 19

### **MAGDALENA FILIPIAK**

*Status konsensualnej koncepcji prawdy w komunikacyjnym projekcie filozofii Karla-Otto Apla* ..... 33

## HISTORIA

### **BOGUSŁAW POLAK**

*Biskup Józef Gawlina wobec powstań śląskich i wielkopolskiego 1918-1921* ..... 45

### **MICHAŁ POLAK, KATARZYNA POLAK**

*Działalność Polskiego Komitetu Ruchu Europejskiego na rzecz sprawy polskiej w latach 1964-1978* ..... 57

## JĘZYK I LITERATURA

### **ELŻBIETA JUSZCZAK**

*Oswoić arcydzieło – szkic o Śniegu Orhana Pamuka* ..... 67

### **MARTYNA GIBKA**

*The Functions of Proper Names in the Literary Work of Art* ..... 79

### **LIDIA SUDAKIEWICZ**

*Nazwiska w księdze małżeństw parafii zakrzewskiej w Złotowskiem (lata 1850-1860)* ..... 91

## NAUKI O POLITYCE

### **PAULINA BŁAŻEJEWSKA**

*Polska polityka zagraniczna wobec „pomarańczowej rewolucji”* ..... 111

### **ŁUKASZ JUREŃCZYK**

*Germany in the process of unifying the country and Europe* ..... 121

### **KATE VACARCHUK**

*Modern Mixed Model and Hybrid Systems of Local Self-Government in the Cases of Spain and Latin American Countries* ..... 139

## RECENZJE I ARTYKUŁY RECENZYJNE

**WALDEMAR HANDKE**

*Węgry premiera Viktora Orbana. Kilka uwag na kanwie książki „Węgry – co tam się dzieje”*. ..... 147

**WALDEMAR HANDKE**

*W walce z mitem demokratyzującej Europę Zachodnią roli pokolenia 1968 roku. Kilka uwag o książce Götza Aly’ego pod znamiennym tytułem „Unser Kampf ’68...”* ..... 161

**ZBIGNIEW DANIELEWICZ**

*Recenzja publikacji Brunona Hołysta: Bezpieczeństwo. Ogólne problemy badawcze, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2014, Bezpieczeństwo jednostki, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2014, Bezpieczeństwo społeczeństwa, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2015* ..... 173

**ELŻBIETA JUSZCZAK**

*Recenzja: S. Koper, Życie prywatne elit władzy PRL, Warszawa 2015. Historyczny tabloid* ..... 179

**MAŁGORZATA SIKORA-GACA**

*Recenzja: P. Augustyniak, Homo Polacus. Eseje o polskiej duszy, Wydawnictwo Znak, Kraków 2015* ..... 185

Zbigniew Danielewicz<sup>1</sup>

## Recenzja publikacji Brunona Hołysta<sup>2</sup>:

***Bezpieczeństwo. Ogólne problemy badawcze*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2014, ss. 322**

***Bezpieczeństwo jednostki*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2014, ss. 572**

***Bezpieczeństwo społeczeństwa*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2015, ss. 634**

Istnieją obszary tematyczne, które w świadomości powszechnej fluktuują na przestrzeni dłuższych okresów czasu, lub terytorialnie. Dotyczy to również tematyki bezpieczeństwa, która w ostatnich latach jest na wznoszącej się fali zainteresowania powszechnego, wzmacnianej nie tylko przez same wydarzenia, które w taki czy inny sposób naruszają poczucie bezpieczeństwa – tj. odczuwanego na poziomie jednostki markera natężenia poziomu bezpieczeństwa lub zagrożeń – ale również dzięki historycznie bezprecedensowej intensyfikacji obecności mediów w życiu publicznym, które z wielu powodów eksponują tę tematykę. Wiązane są nowe węzły gordyjskie pytań: czy jesteśmy bezpieczni? Czy i co zagraża nam jako jednostkom, rodzinom, całemu społeczeństwu i narodom, a nawet całej globalnej ekosferze? Czy w przeszłości byliśmy bardziej czy mniej bezpieczni? Podejmują te kwestie interdyscyplinarni badawcze, przede wszystkim z obszaru myśli społecznej. W ostatnich latach, szczególnie po 11 września 2001, coraz większy ferment wywoływało przekonanie niektórych autorów, iż żyjemy w „kulturze strachu”, bądź „klimacie” czy „wieku niepokoju”. Literatura na temat tzw. kultury strachu zaczęła się mnożyć już nawet nieco wcześniej, bo w latach 90. XX wieku. Pisali o tym, między innymi, Frank Furedi, Dominique Moïsi, Zygmunt Bauman, Michela Marziano, noblista Wole Soyinka, czy Ulrich Beck w ramach swojej koncepcji społeczeństwa (nieusuwalnego już) ryzyka. Z drugiej strony obszerne badania, np. Stevena Pinkera, pokazały iż współcześnie, jeśli za istotny parametr pomiaru bezpieczeństwa

---

<sup>1</sup> **Zbigniew Danielewicz** – doktor habilitowany nauk teologicznych, Wydział Humanistyczny Politechniki Koszalińskiej.

<sup>2</sup> B. Hołyst, *Bezpieczeństwo. Ogólne problemy badawcze*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2014, ss. 322; B. Hołyst, *Bezpieczeństwo jednostki*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2014, ss. 572; B. Hołyst, *Bezpieczeństwo społeczeństwa*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2015, ss. 634.

weźmiemy obecność przemocy w życiu społecznym, to okazywało się, że żyjemy w czasach najbardziej bezpiecznych w historii. Odpowiedź więc jest niełatwa i zniuansowana. Należy choćby wziąć również pod uwagę zmienny historycznie poziom akceptacji ryzyka (i tym samym niebezpieczeństwa) w danej społeczności w danym czasie.

Złożone problemy wymagają od podejmujących je rozległej wiedzy. Tej palącej potrzebie, wyrażającej się w powyższych pytaniach i stanowiskach, wychodzi naprzeciw na rodzimym rynku wydawniczym trzatomowe opracowanie (a w planie są jeszcze dwa tomy) całościowo podjętej problematyki bezpieczeństwa autorstwa profesora Brunona Hołysta, który sam również zdaje się podzielać przekonanie, że „Świat staje się coraz mniej bezpieczny”.

Profesor Hołyst, dr h.c., jest uznanym autorytetem krajowym i międzynarodowym w zakresie kryminologii, wiktymologii i ich rozległych implikacji obszarach nauk prawnych i społecznych. Praca wypełnia dotkliwą lukę literaturze naukowej, jaka odsłoniła się w ostatnich latach wobec wzmoczonego zainteresowania problematyką bezpieczeństwa – nie tylko oczywiście teoretycznego, ale przede wszystkim zainteresowania praktycznego. Ów brak dotyczył opracowań tematyki bezpieczeństwa podjętych od strony nauk humanistycznych, społecznych i prawnych, a więc zagadnień nie podpadających pod kwestie zagrożeń bezpieczeństwa „twardego” pozostającego w domenie resortów siłowych i służb mundurowych, a na uczelniach wyższych wykładanych na takich kierunkach jak bezpieczeństwo narodowe lub bezpieczeństwo wewnętrzne. Wydane do tej pory trzy tomy, obejmujące łącznie ponad 1500 stron, stanowią niezwykle ambitną w zamierzeniach i udaną w realizacji syntezę wyników badań i opracowań zagadnień bezpieczeństwa w tych wielu nazwijmy to – pozamilitarnych obszarach życia społecznego. Nie będzie to jednak tylko trylogia. Autor w opracowaniu ma jeszcze dwa następne, a całość „pięcioksięgu” autor roboczo tytułuje we Wprowadzeniu: „Bezpieczeństwo, jednostki, społeczeństwa i gatunku ludzkiego” (tytuł jednak nie pojawia się na okładce ani stronach tytułowych dostępnych tomów, co jest zapewne niedociągnięciem redakcyjnym).

Wydany już materiał otwiera tom poświęcony ogólnej problematyce badawczej dotyczącej bezpieczeństwa. Już w pierwszych słowach Wprowadzenia, odnoszącego się do całości przedsięwzięcia wydawniczego, autor zaznacza, że poświęca pracę „jednemu z najbardziej fundamentalnych, powszechnie występujących i aktualnych problemów człowieka – bezpieczeństwu”. I zaraz dodaje, że „Niewiele zagadnień charakteryzuje się tak ogromnym ciężarem gatunkowym i budzi takie wielkie zainteresowanie szerokiego spektrum odbiorców”. Bezpieczeństwo postrzegane doświadczalnie jest więc jest problemem, rozległą tematyką, natomiast w ujęciu teoretycznym i pierwotnym jest prawem, o którym zapewnia Powszechna Deklaracja Praw człowieka ONZ z 1948 już



w 3. Artykule: „Każdy człowiek ma prawo do życia, wolności i bezpieczeństwa swej osoby”. Prof. Hołyst kończy Wprowadzenie do swego dzieła słowami, wyróżnionymi grubszą czcionką, które manifestują zasadniczą orientację autora bazujące generalnie właśnie na prawie oraz na implikacjach, jakie wynikają dla kierujących funkcjonowaniem społeczeństwa z filozofii moralnej: „Bezpieczeństwo jest podstawowym prawem człowieka. Prawo to może być realizowane, jeżeli istnieje społeczne oraz polityczne zrozumienie odpowiedzialności etycznej i moralnej państwa i społeczeństwa”. Prawo do bezpieczeństwa każdego człowieka należy więc do praw naturalnych, niezbywalnych, niestanowionych i nieusuwalnych.

Tom pierwszy: „Ogólne problemy badawcze” (choć same tomy numeryczne są wyróżniane na grzbietach okładek i tylko tam, każdy z nich może stanowić osobną całość) skupia się na opracowaniu możliwych dróg rozumienia bezpieczeństwa oraz wyznaczeniu wielorakich perspektyw zajmowania się tą tematyką. Wiele uwagi zostaje poświęconej eksplikacji ludzkiej potrzeby bezpieczeństwa ze strony psychologii, podobnie szerokie są wyjaśnienia natury filozoficznej a konkretniej dotyczące etyki bezpieczeństwa oraz podstaw prawnych mówienia o tematyce. Ponadto zostaje ukazana perspektywa badania bezpieczeństwa w takich naukach jak: socjologia, politologia, antropologia kulturowa, ekonomia nauki o komunikacji, jak również nauki medyczne i biologiczne w tym ekologia.

Tom drugi, „Bezpieczeństwo jednostki” tworzą trzy obszernie części: „Zdrowie a bezpieczeństwo, Normy warunkujące poczucie bezpieczeństwa oraz Sytuacja społeczna jednostki a bezpieczeństwo”. W kontekście zdrowia omówione są nie tylko zagrożenia dotyczące zdrowia fizycznego, ale również psychicznego oraz duchowego i religijnego. Część druga poświęcona kwestiom normatywnym zarysowuje rozwój historyczny i stan obecny norm społecznych i prawnych dotyczących: ludzkiej godności, niezależności i wolności, jak również prawa do własności prywatnej ochrony i ochrony sfery prywatności. Społeczne uwarunkowania jednostki w części trzeciej omówione zostają pod kątem bezpieczeństwa wolności wyboru i jego obecnych zagrożeń, kwestii izolacji przymusowej, zachowania wobec sytuacji niosących ryzyko. Również i w tym tomie każde zagadnienie w mniejszym czy większym stopniu zostaje zreferowane interdyscyplinarnie i z dużą obecnością wiedzy psychologicznej, socjologicznej i prawnej.

Trzeci tom z serii, z których każdy może być wykorzystany jako osobne opracowanie monograficzne to „Bezpieczeństwo społeczeństwa”. Zestaw dziesięciu różnorodnych perspektyw nazwany łącznie w jego części pierwszej „ogólnymi ideami bezpieczeństwa” obejmuje takie tematy jak: koncepcje sprawiedliwości i opieki społecznej, bezpieczeństwo obywateli w demokracji libe-

ralnej oraz w społecznościach miejskich, kwestie przywództwa i kierowania zespołami ludzkimi, bezpieczeństwo w sytuacjach konfliktowych. Jeżeli pierwsza część może wywoływać wrażenie rozproszenia tematycznego i przypominać tom I poświęcony ogólnym problemom badawczym z zakresu badań nad bezpieczeństwem, to części druga i trzecia odznaczają się już większą zwartością tematyczną. Druga omawia, odpowiednio: środowiskowe determinanty bezpieczeństwa mając na myśli środowisko rodzinne, szkołę, miejsce oraz warunki i relacje w pracy, i w końcu środowisko lokalne. Trzecia część zajmuje się wpływem przestępczości na bezpieczeństwo. Zagadnienia szczegółowe to wyróżnione: strach przed przestępczością, obecność i fenomen terroryzmu, funkcjonowanie służb specjalnych, zjawisko chuligaństwa i wandalizmu, a także bezpieczeństwo w ruchu drogowym oraz cyber-przestępczość.

Czytane razem, czy osobno i w dowolnej kolejności, dostępne już monografie autorstwa profesora Hołysta niosą niezwykle obszerną i oryginalną syntezę interdyscyplinarnie widzianej problematyki bezpieczeństwa. Ta perspektywa tylko się rozszerzy. Tom czwarty ma dotyczyć tematyki bezpieczeństwa gatunku ludzkiego, natomiast ostatni, piąty przyniesie ofertę pozytywnego programu – również interdyscyplinarnego – a dotyczącego poszczególnych, omawianych we wcześniejszych tomach sfer życia: promocji bezpieczeństwa i bezpiecznego stylu życia, higieny psychicznej, metod rozwiązywania konfliktów.

Profesor Hołyst podjął się dzieła tytanicznego. Ma rację mówiąc, że w polskim piśmiennictwie nie ma podobnych opracowań, natomiast co do literatury obcojęzycznej, szczególnie angielskiej podobne obszerne wprowadzenia w tematykę bezpieczeństwa istnieją choć zdecydowanie nie są tak obszerne, zamykają się zwykle w jednym pokaźnym tomie (np. *Security Studies*). Nie są też zazwyczaj dziełem jednego autora, ale zespołu specjalistów, których opracowania zebrał redaktor lub redaktorzy dzieła. To porównanie podprowadza do jednej ważnej wątpliwości, jaka wyłania się przy ocenie omawianego dzieła. Czy przy obecnym stanie wiedzy nie tylko z zakresu kilku dziedzin, ale nawet jednej dyscypliny naukowej jednostka może jeszcze adekwatnie oddać jej aktualny stan. Porównanie pracy profesora Hołysta przywodzi na myśl ideę człowieka Renesansu. Niekiedy uważa się, że ostatnim takim multi-badaczem był Gottfried W. Leibniz, między innymi genialny filozof, matematyk i dyplomata; żył on jednak jeszcze u zarania nowożytnej rewolucji naukowej (zm. 1716). Współcześnie, wobec coraz węższego zakresu specjalistycznej wiedzy rozwijanej przez badaczy ideał naukowca asymptotycznie zbliża się do sytuacji gdy będzie on wiedział „wszystko o niczym”. Tymczasem rozprawa Profesora Hołysta wykracza tematycznie nie tylko poza dziedziny wiedzy, ale obejmuje nawet ich różne obszary (odnosząc się do nomenklatury i klasyfikacji ministerialnej). Rodzi się pytanie czy omawiane wielodyscyplinarne kompendium wiedzy odzwierciedla aktualny poziom rozwoju poszczególnych dyscyplin? Za pewne

korzystne dla dzieła okazałyby się szersze wyjaśnienia dotyczące zastosowanej metodologii i umieszczenie ich we wprowadzeniu do pierwszego tomu. Autor raczej skrótowo informuje, że „Publikacja *Bezpieczeństwo jednostki, społeczeństwa i gatunku ludzkiego* jest próbą dokonania integracji wiedzy dotyczącej problematyki bezpieczeństwa możliwie w bardzo szerokiej skali (...)” Z drugiej jednak strony jeśli ktoś miałby na rodzimym rynku wydawniczym podjąć się takiej interdyscyplinarnej syntezy wiedzy o bezpieczeństwie, to właśnie badacz formatu profesora Hołysta. Jeśli natomiast specjaliści z poszczególnych dyscyplin odczuwają niekiedy niedosyt przedstawionej wiedzy w zakresie swojej problematyki winni chyba pamiętać, że dzieło pełni funkcję panoramicznego wprowadzenia w obszary wiedzy o bezpieczeństwie.

Dwa tomy mają zostać jeszcze wydane, i to najpewniej w niedługim czasie. Dobrze zapowiada się tom piąty poświęcony pozytywnemu programowi budowania bezpiecznego społeczeństwa na różnorodnych poziomach jego zorganizowania. Żywą ciekawość budzi natomiast tom czwarty, który poświęcony będzie globalnej perspektywie bezpieczeństwa gatunku ludzkiego. Od kilku dekad tworzy się bogata i zorientowana mocno pro-ekologicznie literatura dotycząca bezpieczeństwa naturalnych systemów życia na ziemi, gdzie człowiek jawi się jako główne źródło zagrożeń (w jej nurcie można również na odczytać na przykład niedawno wydaną i szeroko dyskutowaną pracę Yuvala N. Harariego *Sapiens. A Brief History of Humankind*). Czy ta odwrotna perspektywa znajdzie swoje omówienie? Wypada tylko poczekać. Wydaje się, że odtąd wszelkie prowadzone w naszym kraju studia nad bezpieczeństwem będą na początku swojej drogi znajdowały dzieło profesora Brunona Hołysta jako znakomite i obszerne wprowadzenie w problematykę.